

Список використаних джерел

1. Кицак Л. Детективний жанр в літературі ХХ ст. / Людмила Кицак // Українська мова і література в школі : науково-методичний журнал. — 2009. — № 8 (78). — С. 52.
2. Маркулан Я. Зарубежний кинодетектив. Опыт изучения одного из жанров буржуазной массовой культуры / Янина Маркулан. — Л. : Искусство, 1975. — С. 26—27.
3. Нестайко В. З. Неймовірні детективи / Всеволод Зіновійович Нестайко. — К : Країна Мрій, 2010. — 400 с.
4. Томан Н. Что такое детективная литература / Н. Томан // О фантастике и приключениях [О литературе для детей]. — Л. : Государственное издательство детской литературы, 1960. — Вып. 5. — С. 278.
5. Шестаков В. П. Мифология ХХ века : Критика теории и практики буржуазной «массовой культуры» / В. П. Шестаков. — М. : Искусство, 1988. — С. 122.
6. Всеволод Нестайко [Електронний Ресурс] : сайт «Читальня Слоника Дзвоника». — Текст. дані. — Режим доступу : <http://chytay.com.ua/avtori/nestayko-vsevolod.html> (дата звернення: 15.06.2012). Назва з титул. екрану.
7. «Дивний детектив» навчить дітей логічно мислити [Електронний ресурс] : сайт «Друг читача». — Текст. дані. — Режим доступу: <http://vsiknygu.net.ua/news/2360/> (дата звернення: 15.06.2012). Назва з титул. екрану.

К. SHULKOVA

Berdiansk

GENRE SPECIFICITY OF VSEVOLOD NESTAYKO'S SERIES «INCREDIBLE DETECTIVES»

The article deals with the problem of the children's detective story. The activities of the Vsevolod Nestayko are highlighted that helped to shape and formation of children's detective in Ukrainian literature. Analysis of the series «Incredible Detectives» were determined the plot structure and originality of the image of the child-detective.

Key words: children's detective story, genre, plot, image.

Е. И. ШУЛЬКОВА

г. Бердянск

ЖАНРОВАЯ СПЕЦИФИКА ЦИКЛА ВСЕВОЛОДА НЕСТАЙКО «НЕВЕРОЯТНЫЕ ДЕТЕКТИВЫ»

В статье рассматривается специфика жанра детского детектива. Освещается творчество Всеволода Нестайко, который способствовал утверждению и становлению детского детектива в украинской литературе. Анализ цикла «Невероятные детективы» позволил определить особенности сюжетопостроения и своеобразие образа ребенка-сыщика.

Ключевые слова: детский детектив, жанр, сюжет, образ.

Стаття надійшла до редколегії 19.08.2014 р.

УДК 398.2:821.161.1.

С. В. ЩЕРБАК

м. Кривий Ріг

zss69@mail.ru

АВТОРСЬКЕ БАЧЕННЯ ГАРМОНІЙНОГО ВИХОВАННЯ ЛЮДИНИ В ПРИТЧІ Г. СКОВОРОДИ «БЛАГОДАРНЫЙ ЕРОДИЙ»

У статті на основі аналізу притчі «Благодарный Еродій» визначено принципи педагогічної системи Григорія Сковороди, яка ґрунтується на християнській моралі, виявлено особливості авторського бачення гармонійного виховання людини.

Ключові слова: притча, виховання, дитина, батьки, мораль.

Людський розум завжди намагався гармонізувати світ, соціальні відносини і з'ясувати, які підвалини виховання індивіда забезпечують функціонування суспільства. Формування живої людської душі – проблема, що захоплювала людство з давніх часів. Проте кожне суспільство, кожна епоха, кожна культура створювала свій суспільний ідеал особистості, вимагала від індивіда певних якостей, тобто здійснювала конкретне соціальне замовлення певного психодуховного стереотипу. Будь-яка

особистість в будь-якому суспільстві безліччю відносин пов'язана з соціумом, вона існує не відокремлено від інших людей, не в соціальному вакуумі, а входить до системи соціокультурного спів-буття, де не є випадковими ні соціоетичні норми, ні вимоги щодо поведінки або напряду духовних пошуків. Проблеми виховання щільно пов'язані з специфікою культурного розвитку та духовними характеристиками суспільства. Саме культура пропонує людям моделі моральної поведінки, норми,

ідеали та цінності, які запозичує особистість в процесі індивідуальної нормотворчості. Людина в такому контексті виступає як суб'єктивний аспект культури, в якому за допомогою засобів виховання фіксується ціннісна структура, що була побудована історичним досвідом нації. Творення індивідуальної аксіологічної системи і співставлення її із загальнопоширеними культурно-соціальними ієрархічно-ціннісними каркасами і є процесом іманентного життя свідомості, пов'язаного з вихованням і самовихованням [1, 11–12].

Григорій Сковорода – видатний філософ, поет і педагог – вніс до скарбниці української культури, педагогіки та літератури цінний вклад. Він зумів не тільки поставити актуальні філософські та суспільні проблеми своєї сучасності (більшість із яких залишаються актуальними і в наш час), а й відобразити окремі характерні явища, показати життя різних суспільних верств другої половини XVIII ст. Сковорода і живим словом, і листами, і рукописними творами, і – що найбільш важливо – власним прикладом проводив у народне життя свої думки, свою філософію: він учив так, як жив, а жив так, як учив.

Дослідженням літературної й філософської спадщини Григорія Сковороди займався багато науковців, з-поміж них: Д. Багалій, Т. Білич, В. Ерн, І. Іваньо, Ф. Поліщук, М. Редько, І. Табачников, В. Шинкарук та інші.

Підкреслимо, кожний художній твір є не що інше, як гармонійна єдність художнього, суспільного й естетичного начал, тому що в ньому відбивається світогляд автора. Для визначення цінності конкретного художнього твору необхідно розглянути актуальність, важливість піднятої та висвітленої автором проблеми на момент написання і на сучасному етапі.

Актуальність теми даної статті полягає у необхідності ще раз переглянути та проаналізувати творчу спадщину великого філософа-просвітителя, яка є неоцінним матеріалом, що сприяє підвищенню рівня морально-етичної вихованості молодого покоління.

Мета статті – виявити особливості авторського бачення гармонійного виховання людини в притчі Григорія Сковороди «Благодарный Еродій».

Деякі важливі педагогічні думки, стосовні виховання молоді, Григорій Сковорода уза-

гальнив у свої притчі-параболі «Благодарный Еродій». Авторська позиція письменника висловлена вже у назві – «Благодарный Еродій», яка має символічний характер. *Еродій* в перекладі з еллінської мови означає «боголюбивий», а також так називається птаха *гайстер* (в сучасній українській мові – чорногуз, синоніми: боцюн, лелека, бузько та ін.), що вважається непримиренним ворогом змії і жаб.

Притча написана у формі діалогу між Еродієм (гайстером) – «простим птахом» – і «госпожой Пишек» (Пітек – мавпа), які сперечалися з питань навчання та виховання, стосунків між батьками та дітьми. Цей діалог дозволив автору викласти власні роздуми про «сродність», вдячність, важливість умінь задовольнятися малим, самовдосконалюватися. В образі госпожи Пишек автор в'їдливо, дотепно висміює прибічників іноземного виховання та переконливо показує, що захоплення батьків «славними училищами, в коих всеязычны обучают попугаи» [2, 141], спрямовані на те, щоб вигідно влаштувати своїх дітей у житті. Але юнаки після такого модного виховання виходили самовпевненими неуками, які вмiли тільки модно цвенькати іноземними мовами й завжди мали на умі «чинок», «ґрунти», «імперіалік», понад усе догоджали «череву» і схилилися перед зовнішнім «блиском».

Госпожа Пишек погоджується вислухати Еродія, бо його слова здаються їй дивними: «Чудо преестественное! Новость, рѣдкость, раритет, необікновенность, каприз, странная й дикая дичь» [2, 140]. Але його принципи вимагають певних корінних змін у житті родини Пішек, на що звісно, ніхто не зважиться. Вислухавши гайстра, мавпа Пішек засуджує виховання й навчання родини Еродія: «Как же он могл вас воспитать, невѣжда сый» [2, 142]. І навіть після того, як мавпі розкриваються суть «серця», «благієї натури», вона продовжує думати лише про моду, престиж, достаток своєї родини.

Розкриваючи сутність тогочасної системи виховання, якою послуговувались переважно заможні версти населення, Г. Сковорода глузує з неї, показує, що вона готувала лише «мавп» і «папуг», не здатних самостійно продукувати думки, розвивала паразитизм й егоїзм, пристосуванство, плебейську запопадли-

вість перед сильними, жадобу до багатства. Таке виховання, що відзначалося формалізмом і відірваністю від життя, призводило до занепаду традицій, знецінення духовності особистості, родинних стосунків та розвиненню самотності людей у суспільстві загалом. Люди могли годинами розмірковувати та розмовляти про вищі духовні цінності, але не були спроможні щось змінити в своєму житті чи світогляді.

Невипадково притча закінчується загибеллю родини Пішек, оскільки Сковорода стверджує другорядність матеріальних благ по відношенню до духовних надбань: «Никогда жестока ея свиріп ѿет печаль, как в то время, когда сердце наше, основав надѣжду свою на лживом морѣ мыра сего ѿ на лжекамнях его, узрит, наконец, опроверженное гнѣздо свое ѿ разоряющійся град ложного блаженства... Яко сильнѣ всего естъ страх божій і яко благочестивая ѿ самодовольная благодарность превосходит небо ѿ землю» [2, 147].

Гайстер Еродій виказує діаметрально протилежні мавпячим принципи виховання та світогляду загалом. Його не цікавлять матеріальні достатки, чини, мода. Зазначимо, що символ *Еродія* (чорногуза) у середньовічній емблематиці означав шляхетність, вдячність. Отже, саме через образ гайстера Еродія у параболі подається авторська теорія родинного, духовного виховання, що ґрунтується на біблійних істинах.

Маючи прекрасні благородні манери, гайстер уміло послуговується правилами поведінки із старшими, уважно вислуховує думки мавпи Пішек, а потім аргументовано й переконливо доводить доцільність поглядів свого роду на виховання, викладає систему більш необхідних життєвих цінностей, які базуються на біблійних заповідях і спонукають до певних благочестивих дій.

Для нього життєво необхідними є дух, духовність і віра в Бога, що безпосередньо пов'язуються з серцем і є вічними, неперехідними. Саме на цьому базується система педагогічних поглядів автора: першими й найголовнішими вихователями мають бути батьки, родина; виховання повинне відбуватися на власному прикладі благочестивого життя; виховання повинне допомагати розкривати природні задатки особистості; добрий учитель не

лише сприяє розкриттю природних задатків, а й допомагає усувати перешкоди, які заважають цьому розкриттю; найважливіша мета виховання – навчити бути вдячним; основою виховання має бути віра в Бога. Наведені вище педагогічні ідеї автор підтверджує конкретними вчинками Еродія, які виступають дієвими аргументованими доказами кожної педагогічної засади.

Вустами Еродія Сковорода висловлює власні думки, зокрема, у притчі знаходимо такі його філософські принципи: «Благо родить ѿ благо научить» [2, 142]; «Буде кто чого хочет научиться, к сему подобает ему родиться» [2, 145]; «(благодареніе воздавать) Богу, родителям ѿ благодарѣтелям. Оно Богу жертва, родителям честь, а благодарѣтелям воздаяніе» [2, 146].

Дуже влучно автор використовує прислів'я, якими підтверджує народність своїх філософських принципів: «Не ходи в чужій монастир с твоим уставом, а в чужую церковь с твоим типиком» [2, 140]; «Ї кошка блудлива не находит себе пристанища» [2, 141]; «Яблони не учи родить яблока» [2, 144]; «Волка в плуг, а он в луг» [2, 142]; «Не хватайся за хвост, минув голову» [2, 146].

Конфлікт між двома системами виховання, носіями яких стали мавпа (сучасна Сковороді система виховання) і гайстер (система родинного виховання), сфокусовано на філософських, морально-етичних і педагогічних положеннях. Дискусія про те, що головніше – дух (ідея) чи матерія, точилася ще з часів Давньої Греції і залишається не закритою і в наш час. Персонажі викладають свої системи життєвих цінностей і способи їх виховання у нащадків, але не виключають права на існування іншої системи виховання. Розсудити їх, за задумом автора, мало саме життя у розв'язці притчі.

Послідовно викладаючи тези й антитези, Григорій Сковорода довів, що перевага має надаватися вихованню духовних потреб, яке спирається на природні задатки особистості, закладені ще при народженні. Як істинний ідеаліст, він вірив, що кожна людина народжується на добро, оскільки в кожного є невидима натура, яка є істинна, і тільки неправильне виховання, підміна істинних ідеалів, вірувань псує особистість.

Таким чином, Григорій Сковорода в притчі «Благодарный Еродій» піднімає головні про-

блеми виховання: яким воно має бути і на які засади повинне спиратися; що повинно бути основою виховання – морально-етичні принципи чи необачне прагнення досягти провідного суспільного становища, матеріальних достатків; яку роль у вихованні дітей мають відігравати батьки і вчителі?

На думку автора, справжнє виховання – це, насамперед, енергійне формування на християнських засадах моральних й етичних установок особистості, якими вона повинна користуватися в подальшому житті.

Завдання педагогіки, за Григорієм Сковородою, полягає в тому, щоб навчити дитину орієнтуватися в бурхливому морі життя, до-

помогти їй відкрити в собі кращі природні задатки та розвинути їх у здібності. Метою всіх виховних дій повинна бути побудова в душі дитини храму, в якому б перебувала Істина. І тоді з'явиться любов до батьків, повага до думки старших і мудріших, розуміння та шанування традицій рідного краю.

Список використаних джерел

1. Каневська О. Б. Виховання особистості на засадах морально-християнських цінностей в Україні (XVI – перша половина XVIII століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О. Б. Каневська. — Луганськ, 1997. — 27 с.
2. Сковорода Г. Твори : у 2-х т. / Григорій Сковорода. — К. : Акціонерне тов.-во «ОБЕРЕГИ», 1994. — Т. I. — 1994. — 510 с.

S. SHCHERBAK

Kryvyj Rig

THE AUTHOR'S VISION OF A HARMONIOUS UPBRINGING OF THE MAN IN THE PARABLE BY HRYHORIY SKOVORODA «GRATEFUL ERODE»

In article on the basis of the analysis of the parable «Grateful Erode» the principles of pedagogical system of Hryhoriy Skovoroda, based on Christian morality, are determined, peculiarities of the author's vision of a harmonious upbringing of the person are examined.

Key words: parable, education, child, parent, morality.

С. В. ЩЕРБАК

г. Кривой Рог

АВТОРСКОЕ ВИДЕНИЕ ГАРМОНИЧНОГО ВОСПИТАНИЯ ЧЕЛОВЕКА В ПРИТЧЕ ГРИГОРИЯ СКОВОРОДЫ «БЛАГОДАРНЫЙ ЭРОДИЙ»

В статье на основе анализа притчи «Благодарный Эродий» определены принципы педагогической системы Григория Сковороды, базирующейся на христианской морали, выявлены особенности авторского видения гармоничного воспитания человека.

Ключевые слова: притча, воспитание, ребенок, родители, мораль.

Стаття надійшла до редколегії 23.07.2014 р.

УДК 821.161.2:82.09+94(477.64)

Т. С. ЯРОВЕНКО

м. Кіровоград

jarovenko.t@gmail.com

«ЗЕМЛЕ МОЯ, ЩО СТЕЛИЛА БАРВІНОК ПІД НОГИ...» (ПОЕТИЧНИЙ ОБРАЗ МАЛОЇ БАТЬКІВЩИНИ ЯРА СЛАВУТИЧА В РЕЦЕПЦІЇ ЛЕОНІДА КУЦЕНКА)

У статті стисло характеризується практична реалізація рецептивних засобів Л. Куценка в процесі аналізу поетичних творів Яра Славутича, присвячених темі малої батьківщини поета.

Ключові слова: асоціація, верлібр, оксиморон, персоніфікація, сугестія.

Продуктивним напрямком материкових розвідок лірики Яра Славутича постало визначення її жанрово-тематичного спрямування, з'ясування тих художніх прикмет, які характеризують індивідуальний стиль поета. Послугуючись методологією біографічного, порівняльно-історичного, герменевтичного та ін. підходів, дослідники вказують на історіо-

софічне й автобіографічне начало художніх текстів автора, написаних як в Україні, так і в еміграції, тому домінантою багатьох материкових розвідок є вивчення біографії митця, а в зв'язку із нею – поетики творення українського світу в ліричних та ліро-епічних текстах. Тому об'єктом нашого дослідження постають окремі вагомні концепти відображення мит-